

Yayın Değerlendirme / Book Reviews

Muhammed b. İsmail El-Buhârî, Birrû'l-Vâlideyn,

Fas: Dâru'l-Hadîs el-Kettâniye, 2014, 9789954623169, 201 s.

Sabahattin Gümüş*

İnsanoğlunun dünyaya gelmesine sebep olan anne baba ikilisi bin bir sıkıntıya göğüs gererek çocuklarını besler, büyütür ve eğitirler. Özellikle de anne açısından çok zor olan bu süreçte fedakârlıklarından dolayı Kur'an, Allah'a minnettarlıkla ebeveyne minnettarlık emrini beraber zikretmiş (Lokman 31/14) başka ayetler onlara iyi davranılmasını emretmiş (Lokman 31/14, Ahkaf 46/15) birçok hadis onların din nazarındaki yüksek konumunu vurgulamıştır.

Konunun önemini kavrayan muhaddisler eserlerinde "anne babaya iyilik" adı altında başlıklar açmış, bazıları da bu mevzu ile alakalı müstakil hadis cüzleri kaleme almışlardır. Ebû İshak b. İbrahim b. İshak el-Harbî (ö.285/899), Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed İbnü'l-Cevzî (ö.597/1201) ve Ebü'l-Hasen Takıyyüddîn Alî b. Abdilkâfi es-Sübki (ö.756/1355) konuyla ilgili hadis cüzü telif eden muhaddislerden sadece birkaçıdır. Ancak Muhammed b. İsmail el-Buhârî'nin (ö. 256/870) *Birrû'l-vâlideyn* adlı hadis cüzü bu alandaki eserlerin ilklerindedir. Eseri, öğrencisi İbn Dellûyeh (ö.329/940) rivayet etmiştir. İbn Hacer el-Askalânî (ö.852/1449), Şihâbuddin el-Kastallânî (ö.923/1517) Muhammed Murteza ez-Zebîdî (ö.1205/1791) ve Muhammed Sıddîk Bahâdır Hân b. Hasen b. Alî el-Kınnevî (ö. 1307/1890) bu eseri İbn Delluyeh'in Buhârî'den rivayet ettiğini belirten alimlerin bazısıdır. Eser, güvenilir bir grup tarafından Buhari'ye varan muttasıl senedlerle rivayet edilmiş, birçok alim Buhari'nin biyografisini yazarken " yazmış olduğu eserler" başlığı altında bu eserin ismine yer vermiştir. Ayrıca eser bibliyografi türü eserlerde Buhari'ye nispetle bulunur.

Birrû'l-vâlideyn, İbn Dellûyeh tarafından birçok kişiye aktarılmış ve asırlarca hadis halkalarında dilden dile dolaşmıştır. Uzun bir dönem "kaybolmuş

* Arş. Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, sabahattin gumus@fsm.edu.tr

kitaplar” listesinde yer alan eser, müteahhir alimlerden Muhammed Abdulhayy el-Kettânî'nin (1886-1962) şahsî kütüphanesinde bulunmuştur. Kettânî, eserin orijinal nüshasının sonunda, eseri hac dönüşü hicri 1325 senesinin rebû's-sânî ayında kendisini ziyarete gelen Muhammed b. Ahmed el-İsmâil ez-Zerhûnî'ye rivayet ettiğini kaydeder.

Eserde bulunan yetmiş altı hadis içerik açısından dört kısma ayrılabilir:

1) Kitabın konusuyla direkt irtibatı olan hadisler.

-...Allah'ın hoşuna gidecek en güzel amel hangisidir?...sonra Anne-babaya iyilik etmek...(1. Hadis)

-Üç dua vardır ki kesinlikle kabul edilir :...Babanın çocuğuna yaptığı dua. (16.Hadis)

2) Anne babaya iyilik yapmakla dolaylı ilişkisi olan hadisler ki bunlar akrabalık bağının gözetilmesinden bahseder.

-...Seni (akrabalık bağı) gözeteni cennete, gözetmeyeni de cehenneme sokmamdan razı olmaz mısın? (27. Hadis)

- Rızıkında genişlik, ömründe uzunluk/bereket isteyen akrabalık bağlarına riayet etsin. (30.Hadis)

3) Derin bir tefekkürden sonra kitabın konusuyla alâka kurulabilen hadisler.

-... Bir adam Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) geldi ve O'na : Ey Allah'ın elçisi bana öğütte bulunur musun? dedi ...Kızma! ...(41.Hadis)

-Kuvvetli kimse, kuvvet açısından insanları yenen değil nefesine galip gelen-dir.(42. Hadis)

4) Doğrudan veya dolaylı olarak eserin ismiyle alakası olmayan hadisler

-Peygamber (s.a.v.) Doğuya işaret ederek: Gerçekten fitne oradan çıkacaktır, fitne şeytanın boynuzunun çıktığı yerden çıkacaktır. (61. Hadis)

Eseri tahkik eden Bessâm b. Abdulkerim el-Hamzâvî'nin tespitine göre 76 hadisin yedisi “*maktû/Tâbiî sözü*” (38, 39, 41, 43, 44, 45 ve 48. hadisler), ikisi “*mevkûf/sahabe sözü*” (55 ve 73. hadisler) diğerleri “*merfû/Peygamberimizin sözü*”dur (sav). Hadisler içerisinde sadece bir tane muallak (Senedinin müellif tarafındaki kısmından bir veya daha çok râvisi zikredilmeyen hadis) vardır.(41. hadis)

25. ve 35. hadislerin dışındaki hadislerden bazısının sahih bazısının da hasen derecesinde olduğunu tespit eden muhakkik, söz konusu iki hadisin ise manaları inkâr edilemeyen zayıf hadis kategorisinde değerlendirildiğini aktarır.

Eser, bilindiği kadarıyla ilk defa dünyadaki tek orijinal nüshasından yararlanılarak adı geçen muhakkikin tahkikiyle 2014 yılında Daru'l hadîs el-Kettâiy-ye'de basılmıştır.